

Eksorcizem v evangeljskih poročilih in Markova posebnost

V evangeljskih poročilih zavzemajo posebno mesto zgodbe o čudežih. Jezus ozdravlja bolne (prim. npr. Mr 7,31-37; Mt 8,14-16; Lk 13,32; Jn 4,46-54 ...), obuja mrtve (prim. Mt 9,23-26; Lk 7,11-17; Jn 11,2-44...), izganja nečiste duhove (prim. Mr 5,1-20; Mt 9,32-34; Lk 11,14 ...) ipd. Vsi čudeži predstavljajo pomemben aspekt Jezusovega delovanja, vsak ima vlogo znotraj celotnega evangelija, v katerem je opisan, in prav tako prinaša sporočilo sam zase. Prav posebna kategorija Jezusovih čudežnih dejanj pa so izganjanja nečistih duhov ali demonov.

Današnjemu človeku je pojem eksorcizma tuj in nerazumljiv, demoni pa sodijo v fantastični svet bajk in filmov. Zaradi tega lahko kaj hitro spregledamo zgodbe o Jezusovih soočenjih s hudimi duhovi in jih odpravimo kot nepomembne. Toda evangeliji so celota, ki jo moramo vzeti zares tako v njeni popolnosti kot v njenih delih in zato moramo pozorno brati tudi to, kar nam morda vzbuja občutke nerazumevanja in odklanjanja, ter odriniti na globoko, pod površno branje k samemu jedru sporočila. In ravno zgodbe o eksorcizmih so odličen primer za to, da se naučimo razmišljati evangeljsko in preidemo od postranskih detajlov k bistvu veselega sporočila.

Preden se lotimo vprašanja o sporočilu, ki ga prinašajo ti nenavadni odlomki, moramo razjasniti dejstvo, da so bil eksorcizmi v antičnem času v judovskem svetu nekaj poznanege.¹ Ne glede na to, kako se z današnjega stališča opredelimo do pojava obsedenosti in izganjanja hudih duhov, se mo-

ramo starim zgodbam približati z njihovega zornega kota, da lahko razumemo njihovo sporočilnost. To še posebej velja za evangelije. Ker so imeli to, da človeka lahko posede zli duh, v antičnem času za samoumevno, dejstvo obsedenosti ne more biti sporočilo, ampak je zgolj sredstvo zanj. Naše glavno zanimanje tako ni znanstvena razlaga pojava obsedenosti oziroma ozdravljanja le-te, temveč tisto globlje, tisto bistvo, kar nam evangeliji želijo z opisi teh dogodkov posredovati. Jezus ni bil edini izganjalec nečistih duhov v svojem času, evangelisti pa ga prikažejo kot edinstvenega. Zakaj?

Sinoptiki so si edini v tem, da je eksorcizem eden izmed najpomembnejših vidikov Jezusovega poslanstva.² Pri tem prav posebej izstopa Marko, ki poleg mnogih splošnih omemb eksorcizmov vsebuje štiri daljše zgodbe o Jezusovih izganjanjih, od katerih je ena prva zgodba o Jezusovem javnem delovanju in tako izrednega pomena. Ker Matej in Luka slonita na Marku, le-ta prav gotovo predstavlja osnovo za preučevanje, medtem ko druga sinoptika prevzemata njegovo sporočilo in mu le dodata lastne poudarke. V našem prispevku se bomo osredotočili le na Marka. Seveda je Markov evangelij v namenu in teologiji drugačen od Matejevega in Lukovega, zato so tudi vidiki, ki jih odpirajo njegove zgodbe o eksorcizmih, drugačni od drugih dveh sinoptikov. Vsekakor pa je kot najzgodnejši evangelij gotovo temelj, ki predstavlja najprvotnejši in najbolj pristen pogled na Jezusa kot eksorcista, ter v tesni povezavi s tem na pojmovanje izganjanja demonov.

Markove omembe eksorcizmov bi sicer lahko razdelili v pet kategorij: štiri daljše zgodbe o eksorcizmi (1,21-28; 5,1-20; 7,24-30; 9,14-29); kratki povzetki in omembe Jezusovih izganjanj ali soočenj z demoni (1,32-34; 1,35-39; 3,7-12); pooblastilo in delovanje dvanajsternih (3,14-15; 6,7-13); omemba nekega tujega eksorcista (9,38-41) ter kontroverza o Belcebubu (3,20-3,30).

Avtor drugega evangelija namenja torej izredno veliko pozornosti demonskim silam in izganjanjem le-teh iz ljudi. Demoni so del satanovega kraljestva, kateremu je z Jezusom nastopil konec. Satan se pojavi takoj na samem začetku in skuša Jezusa (prim. 1,13). Markova prva zgodba o Jezusovem javnem delovanju je prav zgodba o eksorcizmu (1,21-28) in je tako nekakšna programska zgodba za cel evangelij. V njej je pokazano tesno razmerje med Jezusovim učenjem in njegovim delovanjem, ki je v tem primeru izgon nečistega duha. Jezusov eksorcizem je njegova beseda v delovanju. Jezus je torej že v začetku postavljen v nasprotje s satanom in njegovimi podložniki, demoni. Vedno znova pa se potrjuje dejstvo, da ima nad njimi absolutno premoč. Prišel je, da "zveže močnega" (3,27). Izganjanje nečistih duhov kaže na presežnost Jezusove osebe, hkrati pa je integralni del njegovega poslanstva in je tesno povezano z njegovim oznanilom o prihodu Božjega kraljestva. To oznanilo se odvija v eksorcizmi. Satanovo kraljevanje bo zlomljeno. Marko sicer manj jasno kot Matej izraža dejstvo, da bo satan dokončno premagan šele ob koncu časov, vendar pa prav tako ne izraža pogleda, da je Jezus satana dokončno premagal, ampak so njegovi eksorcizmi le faza v boju s satanom. Marko ni toliko osredotočen na konec, ampak se osredotoča na *sedaj*. Želi podati predvsem sporočilo o prihodu Božjega Sina, s katerim se je začelo Božje kraljestvo.

Eksorcizem v Marku torej ni obrobna tema, ampak stopa v samo osrednje njegovo

vega sporočila. Vprašanje pa je, kako se vklaplja v njegovo osnovno sporočilo, ki ga želi posredovati naslovljencem. Markova osnovna tema v evangeliju je Jezusova identiteta, le-ta pa je v tesni povezavi z vidikom njegovega poslanstva na zemlji. Jezusova identiteta utemeljuje njegovo poslanstvo – oboje je med seboj bistveno povezano. Evangelist ves čas, posredno ter tudi neposredno, razkriva to, kar je odločno napovedal že v 1,1. Jezus je Božji Sin, to se kaže v njegovem oblastnem učenju, njegovih mogočnih eksorcizmi in ozdravljanjih ter nena zadnje v izpovedih demonov. Vendar pa kljub jasnim in manj jasnim dokazom ter namigom na njegovo resnično identiteto ta zmeraj ostaja tudi zastrta s tančico skrivnosti, saj Jezus ostaja nerazumljen. Bistven element, ki prav tako spada k njegovi osebi, bo razkrit šele na križu (prim 15,39).³ Prav tako kot vprašanje o identiteti pa je takoj na začetku evangelija razjasnjeno tudi Jezusovo poslanstvo – prišel je oznanjat prihod Božjega kraljestva (prim. 1,14-15). Vendar tudi to oznanilo ostaja nerazumljeno in mnogokrat naleti na gluha ušesa. Ne le farizeji in množice, tudi učenci včasih ne razumejo Jezusa in njegovih besed ter dejanj (prim. 2,7; 3,22; 8,17; 10,24 ...). Če želimo bralci postati boljši poslušalci veselega oznanila, moramo torej bolje prisluhniti.

V našem članku bomo poskušali odkriti resnično vrednost zgodb o eksorcizmi v Markovem evangeliju, s pogledom uprtim v tisto bistvo, ki nam ga želi podati Marko: Jezusa v vsej njegovi resničnosti, njegovo osebo in njegovo poslanstvo na zemlji. Osredotočili se bomo zgolj na prvi, paradigmatični odlomek o Jezusovem eksorcizmu (1,21-28). Z interpretacijo tega odlomka bomo posegli v samo srž teme o eksorcizmi v drugem evangeliju, saj ta zgodba kot uvodno dejanje Jezusa na "javni sceni" predstavlja nekakšen princip, kateremu v grobem sledi ce-

loten evangelij (predvsem glede zgodb o Jezusovem javnem delovanju in eksorcizmih).

Pripoved o eksorcizmu v kafarnaumski shodnici – del Markovega programa Jezusovega javnega delovanja (Mr 1)

Odlomek o možu z nečistim duhom v kafarnaumski shodnici stoji na začetku Markovega evangelija, v prvem poglavju, ki je izrednega pomena. V njem Marko najprej predstavi Jezusa tik pred začetkom javnega delovanja, nato pa strnjeno poroča o začetku Jezusovega nastopanja v javnosti. Tako postavi paradigmo za celotno Jezusovo javno delovanje (še posebej pa eksorcizme), ki bo potekalo skozi ves evangelij. Tu so strnjene vse pomembne teme, ki imajo v evangeliju ključno vlogo.

V Markovem evangeliju je gotovo najpomembnejša prva vrstica (1,1), ki začrta pot celotne pripovedi. Ta pripoved je evangelij Jezusa Kristusa, Božjega Sina. V vrsticah 1,1-13 Marko stopnjujoče razvija in osvetljuje rešnico o Jezusovem Božjem sinovstvu. Najprej poroča o oznanjevanju Janeza Krstnika, ki napoveduje, da za njim pride močnejši od njega, ki bo krščeval v Svetem Duhu (prim. 1,7-8). Jezus je napovedan po preroku. In Jezus res pride, in sicer iz "Nazareta v Galileji" (1,9). Marko sedaj opiše Jezusov krst. Nad Jezusa se spušča Sveti Duh in glas iz nebes ga proglasi za ljubljenega Sina (prim. 1,10-11). "Močnejši" je prišel. In kako močnejši - ljubljeni Božji Sin! Takoj po krstu Duh Jezusa odvede v puščavo (prim. 1,12), kjer ga skuša satan (prim. 1,13). Jezus je ljubljeni Božji Sin, a mora v puščavo, med zveri (prim. 1,13). Bog ima torej s svojim Sinom posebne načrte. Ni mu prizaneseno, ampak je vržen v divjino, kjer ga z začrtane poti želi zavesti sam satan, poglavar demonov. Toda Sin ni nikoli pozabljen. Med zvermi mu strežejo angeli (prim. 1,13). Jezus je Božji Sin, saj ga vodi

Duh ter mu nasprotuje poglavar demonov. Toda kljub temu mu trpljenje in skušnjave niso prihranjene. To je skrivnost, vendar skrivnost, ki ni zaman.

V teh prvih trinajstih vrsticah Marko splete osnovno nit, ki bo vodilo skozi njegov evangelij - Jezus je Božji Sin. Ta nit je trdna, okoli nje se bo odvijalo vse.

Za tem, ko se je osredotočil izključno na Jezusovo identiteto, Marko z vrstico 1,14 pozornost usmeri tudi na Jezusovo poslanstvo. Jezus je prišel oznaniti bližnji prihod Božjega kraljestva. Jezusova identiteta Božjega Sina je razumljiva le hkrati z njegovim poslanstvom. To je Marko na nek način nakazal že v pripovedi o skušnjavah, ko je ljubljeni Sin popeljan stran od ljubečega Božjega naročja med zveri. To nikakor ne more biti brez pomena. A Jezus v svojem poslanstvu ne bo sam. Takoj na začetku pokliče štiri ribiče, ki mu brez odlašanja sledijo (prim. 1,16-20). Sedaj bodo vedno z njim in poklical jih bo še več. Dal jim bo tudi naloge (prim. 3,14).

Po poklicu štirih ribičev Marko začne konkretnije opisovati vsebino Jezusovega oznanila, ki ga je podal v 1,14. Z Jezusovim javnim delovanjem se vedno bolj razodeva rešnica, ki jo želi Jezus posredovati ljudem. Božje kraljestvo je blizu!

Marko tako v kratkem, a izredno bogatem zapisu postavi temelje za opis Jezusovih konkretnih dejanj in njegovega učenja. Začne ga z dogodkom v Kafarnaumu. V 1,21-28 prvič podrobno opiše Jezusov javni nastop. Prej je v 1,14-15 podal le splošen povzetek s pomembno vsebino: Jezus začne javno oznanjati, da se je približalo Božje kraljestvo. Sedaj postane Marko konkretnější. Opiše določen dogodek Jezusovega učenja v shodnici in njegov uspešni eksorcizem. Temeljno Jezusovo oznanilo je bilo podano, sedaj Marko preide v podrobnosti. V zgodbi o možu z nečistim duhom (1,21-28) se ljudje v shodnici srečajo z Jezusovim avtoritativnim učenjem in nje-

govo oblastjo, ki jo ima nad nečistimi duhovi; in kar je pomembno, oboje povežejo med seboj. Jezusov eksorcizem je del njegovega novega oznanila z oblastjo, njegov dejavni del! Celoten opis dogodka v kafarnaumski shodnici nosi izredno močno sporočilo.

Ko opiše Jezusov mogočni eksorcizem, Marko nameni pozornost še drugačnemu Jezusovemu delovanju - ozdravljanju. Jezus ozdravi Simonovo taščo (prim. 1,30-31). Za tem ko evangelist prikaže dva konkretna dogodka Jezusovega delovanja, eksorcizem v kafarnaumski shodnici ter ozdravljenje Simonove tašče, pa s splošnim povzetkom, ki Jezusovo delovanje razširi na množico ljudi, ti dve dejavnosti poveže med seboj (prim. 1,32-34). Jezus ozdravi veliko bolnikov ter izžene veliko demonov (prim. 1,34). Ozdravljanje in izganjanje demonov spadata torej k istemu Jezusovem poslanstvu. Oboje pomeni dogajanje Jezusovega oznanila. Do konca poglavja Marko še naprej opisuje Jezusovo čudežno delovanje (prim. 1,39.40-42) ter zopet poudari dejstvo, da so ti Jezusovi čudeži del njegovega oznanila (prim. 1,38-39).

Marko torej takoj na začetku poseže v samo bistvo svojega evangelija. Že v prvem poglavju poudari vse glavne vidike svojega osrednjega sporočila evangelija: Jezus je Božji Sin. Prišel je, da naznani prihod Božjega kraljestva. Njegovo učenje in delovanje je zaznamovano s posebno oblastjo, ki ji ni enake. Njegova avtoriteta ne pozna preprek. Moč njegove besede se pokaže v njegovem poklicu učencev in v njegovem oznanilu, ki predstavlja nekaj čisto novega. Moč njegovih dejanj se kaže v njegovih izganjanjih nečistih duhov in njegovih čudežnih ozdravljanjih. Jezusova beseda tukaj postaja dejanje. Božje kraljestvo postaja resničnost! V prvem poglavju Marko postavi trden temelj, na katerem zgradi svojo pripoved o Jezusu. Tako je tudi prvi Jezusov javni nastop, ko izžene nečistega duha, izrednega pomena, še posebno težo pa

mu daje dejstvo, da je opisan kot prvi izmed vseh. Je kot nekakšen vzorec, v okviru katerega je potrebno razumeti vse naslednje pripovedi o Jezusovem javnem nastopanju. V kratkem opisu dogajanja v kafarnaumski shodnici je zajeto bistvo Jezusovega poslanstva: njegova oblast za učenje in izganjanje demonov. Tu odseva vsa resničnost Jezusove osebe in njegovega poslanstva v konkretnem dogodku.

Dinamika pripovedi o eksorcizmu v kafarnaumski shodnici (Mr 1,21-28)

Poglejmo si podrobneje odlomek o izgonu nečistega duha v kafarnaumski shodnici. Razdelimo ga lahko na uvod, jedro ter zaključek.

Jezus pride v shodnico in začne učiti

(21) *Prišli so v Kafarnáum. Takoj v soboto je šel v shodnico in učil.*

Marko jasno začne nov odlomek s spremembo kraja. Z besedo "Prišli" se navezuje na prejšnji odlomek, kjer Jezus pokliče Simona in Andreja ter Jakoba in Janeza. Tako ustvari povezavo med odlomkoma. Štirje ribiči gredo za Jezusom. A v tem odlomku nimajo pomembnejše vloge, kar je razvidno takoj iz naslednjega stavka, kjer Marko iz množinskega glagola preide na edninskega in tako vso pozornost usmeri na Jezusa. On ima iniciativo. Sobota naznačuje najverjetneje nov dan. Ni verjetno, da bi štirje ribiči iz prejšnjega odlomka delali v soboto, hkrati pa sam prihod v shodnico predpostavlja sobotni dan. Če bi bila že sobota (v prejšnjem odlomku), bi bila taka omemba dneva odvečna. S svojo pogosto besedo "takoj" (*euthýs*) Marko poudari Jezusovo samoiniciativno avtoritativno prevzete oblasti učenja. Jezus je prišel v shodnico učiti.

(22) *Strmeli so nad njegovim naukom, kajti učil jih je kakor nekdo, ki ima oblast, in ne kakor pismouki.*

Jezus pride v shodnico in uči brez kakršnega koli povabila voditeljev sinagoge. To odseva njegovo karizmatično moč.⁴ Jezus uči kot nekdo, ki ima oblast (*exousía*), uči z avtoriteto. Tak vtis ustvari v svojih poslušalcih. Termin *exousía* ima zelo velik pomen pri razumevanju Jezusove osebe in njegovega delovanja. Označuje njegovo moč, ki mu jo daje Bog.⁵ Marko takoj postavi Jezusov nauk (*didaché*) v kontrast z učenjem pismoukov. Jezus je začel svoje delovanje z oznanjevanjem prihoda Božjega kraljestva. V vsem njegovem življenju bo njegovo oznanilo, ki se bo tudi manifestiralo v njegovem delovanju, prihajalo v konflikt z učenjem pismoukov. Marko pa tu ne pove, o čem Jezus govori, ampak pove preprosto, da uči. S tem daje poudarek predvsem na njegovo avtoriteto, da uči. Vendar pa ne smemo prezreti dejstva, da je Marko že podal bistvo Jezusovega oznanila v 1,15: "Božje kraljestvo se je približalo". Sedaj bo to veselo novico Jezus razlagal in oznanjal vsepovsod. Ker je to prva omemba Jezusovega učenja za 1,15 in vsebina ni podana, je videti, kot da Marku ni potrebno poročati o vsebini Jezusovega učenja, ki jo je ravnokar zabeležil. Jezus torej razlaga vsebino svojega oznanila. Gundry v svojem komentarju *Mark, A Commentary on His Apology for the Cross* sicer trdi, da je poudarek postavljen izključno na Jezusovi avtoriteti⁶ ter da vsebina učenja ni v Markovem interesu, vendar pa tako pozablja, da Marko dvakrat odločno poudari besedo nauk in Jezusovo učenje tako močno izpostavi.

Konfrontacija z obsedenim možem

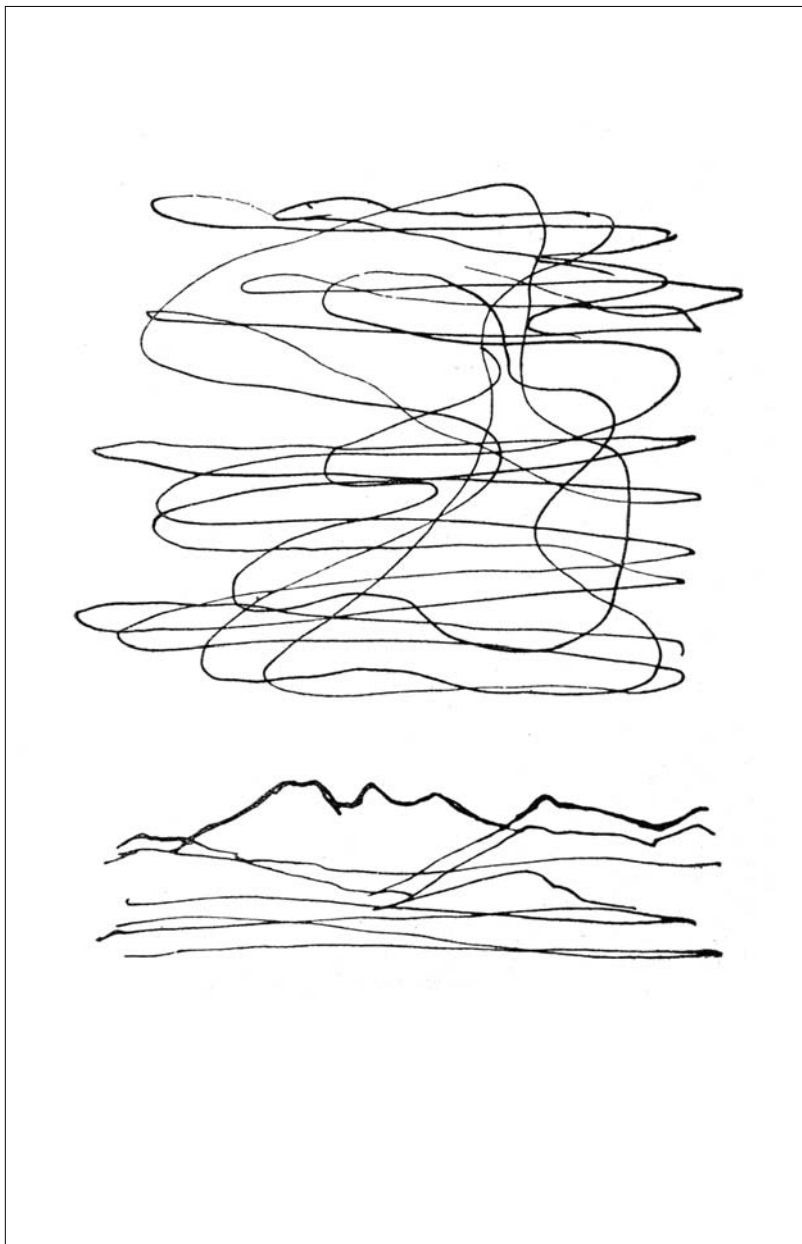
(23) *V njihovi shodnici pa je bil prav tedaj človek z nečistim duhom in je zavpil:*

Marko takoj po tem, ko omeni Jezusov nauk, opiše zgodbo o eksorcizmu. Tako postavi skupaj Jezusovo avtoritativno učenje in njegovo avtoritativno delovanje. Zopet je uporabljen termin *euthýs*, "takoj", ki prikaže

dramatični nastop novega lika v zgodbi - moža z nečistim duhom. Mož z nečistim duhom predstavlja nov, zastrašujoč faktor v zgodbi. Ta vtis se še stopnjuje z dejstvom, da mož zavpije.

(24) *"Kaj imamo s teboj, Jezus Nazarečan? Si nas prišel pokončat? Vem, kdo si: Sveti, Božji."*

Ob besedah, ki jih zavpije mož v shodnici, je jasno, da jih zavpije ob srečanju z Jezusom. Jezus je v njem prebudil burno reakcijo. Vprašanje, ki ga postavi mož (nečisti duh), je postavljeno v množini: "Kaj imamo s teboj ...?". Ta množinska oblika po vsej verjetnosti pomeni, da govori v resnici nečisti duh, ne pa človek, ter da govori v imenu vseh demonov. Subjekt, ki govori, se torej v zgodbi menja. Najprej je rečeno, da zavpije mož, a njegove besede izražajo, da govori nečisti duh. Tudi Jezusov odgovor je nato naslovljen na nečistega duha. Vprašanje "Kaj imamo s teboj, Jezus Nazarečan?" pomeni začetek obrambnega mehanizma nečistega duha. Obsedeni zavpije: "Kaj imamo s teboj, Jezus Nazarečan?" (1,24), kar je najverjetneje razložljivo v pomenu "Zakaj nas vznemirjaš?". Demoni tukaj nimajo namena zaščititi Jezusa pred obtožbami, da je sam povezan z njimi (prim. Mr 3,20-30), ampak moramo besede razumeti bolj v smislu samoobrambe in protinapada. Nečisti duh želi pokazati, da ve, kdo je Jezus. Marko je že v 1,9 povedal, da je Jezus prišel iz Nazareta. Besede nečistega duha so torej dokaz, da nečisti duh Jezusa dobro pozna. Tako želi dobiti premoč nad njim, ki je njegov nasprotnik. Bistven del magičnih zaklinjanj Jezusovega časa za 'razorožitev' nasprotnika je predstavljalo ravno razkrivanje nasprotnika.⁷ Nečisti duh, predstavnik magije, se seveda takoj posluži te tehnike. Vprašanje: "Kaj imamo s teboj ...?" še bolj poudarja vidik samoobrambe, saj nečisti duhovi želijo reči, da nočejo imeti 'opravka' z Jezusom. Vprašanje bi namreč lahko smiselno parafrazirali z besedami "Zakaj nas nadlegu-



Bara Remec: Sen o vrnitvi

ješ?”.⁸ Nečisti duh(ovi) je (so) ob Jezusovi prisotnosti zelo vznemirjen(i). To se še toliko bolj pokaže ob nadaljnjih besedah: “Si nas prišel pokončat?”. Nečisti duh nadaljuje s svojim znanjem o Jezusu. Jezus jih je dejansko prišel pokončat! Oznanil je bližino Božjega kraljestva. Z nastopom Božjega kraljestva pa so demoni zapisani koncu. Samo vprašanje je tako bolj retorično in jasno nakazuje nedvomen pritrdilen odgovor. Vrhunec govorenja nečistega duha predstavljajo besede: “Vem, kdo si: Sveti, Božji”. Govor je sedaj zopet postavljen v ednino. To dokazuje, da je eden prej govoril v imenu vseh nečistih duhov. Jezusa imenuje “Sveti” in “Božji”. To je vsekakor prava identifikacija, saj magična formula obrambe z napačno označitvijo Jezusa ne bi uspela. Osnovni pomen besede “sveti” pomeni nekaj, kar je ločeno od profanega. Jezus pa je s tem, da je označen za svetega, postavljen v totalno nasprotje nečistemu duhu. Beseda “sveti” je poznana že iz Stare zaveze (2 Kr 4,9, Ps 106,16), vendar pa bi to znano semitsko besedo pri Marku mor-da lahko povezali tudi s Svetim Duhom. Jezus je namreč napolnjen s Svetim Duhom.⁹ Nečisti duh je sedaj več kot očitno razglasil, da dobro ve, kdo je Jezus. O njem je povedal zelo veliko, vendar pa je njegov trud zaman - Jezusa ne bo mogel ujeti v svoje magične mreže, kljub temu da ga pozna in ve za njegovo ime. S tem da Marko na demonovih ustih dopušča za Jezusa naziv “Sveti” in “Božji”, pa čeprav v kontekstu magičnega zaklinjanja, posredno opozori na Jezusovo Božjo identiteto. Jezus je Božji Sin (prim. 1,1), na to ne smemo pozabiti - in to se razkriva nenehno, celo na ustih demonov.

(25) *Jezus pa mu je zapovedal: “Umolknij in pojdi iz njega!”*

Jezus avtoritativno zapove nečistemu duhu, naj utihne. S tem se postavi nasproti njegovi magični formuli in jo prekine. Besede nečistega duha so izzvenele v prazno,

brez učinka. Jezus je kos njegovemu zaklinjanju. Takoj za ukazom, naj umolkne, mu zapove, naj zapusti človeka. Jezus sam ne uporabi nikakršne posebne formule, ampak le avtoritativno zapove. On namreč ne potrebuje posebnih obrazcev tako kot demon, da bi bil njegov eksorcizem učinkovit. Zadostuje njegova beseda. Marko za Jezusovo zapoved nečistemu duhu uporabi besedo *epitimâô*, ki ima poseben pomen ter nespregledljiv prizvok avtoritativnosti.¹⁰ S tako mogočno grajo lahko ukazovalno nastopa le Jezus. To je prioriteta njegove oblasti, ki jo ima kot Božji Sin.

(26) *Nečisti duh ga je stresel, zavpil z močnim glasom in šel iz njega.*

Na Jezusov ukaz nečisti duh takoj uboga in zapusti moža. Ni več sledu o kakšni samoobrambi, ampak brez nadaljnjega zaklinjanja popusti v ‘borbi’ z Jezusom. Vendar se tudi tu pokaže njegova narava. Celo odide s pečatom nasilja in zla. Možja strese in glasno zavpije. Z nasilnim odhodom se jasno pokaže, da je nečisti duh moža resnično zapustil. Jezusov avtoritativni ukaz je bil efektiven takoj, brez posebnih prijemov. Dovolj je bila le njegova zapoved. Demon ni imel proti njemu nobene možnosti. Jezus je takoj strl njegovo samoobrambo in ga pregnal iz človeka.

Začudenje množice

(27) *Vsi so se tako začudili, da so razpravljali med seboj: “Kaj je to? Nov nauk z oblastjo! Celo nečistim duhovom ukazuje in so mu pokorni.”*

Ljudje v shodnici so presenečeni nad tem, čemur so bili ravnokar priča. Jezusovo avtoritativno učenje se je dopolnilo z njegovim oblastnim delovanjem. On ima moč celo nad nečistimi duhovi. Marko ponovi motiv iz vrstice 22, da Jezus uči kot nekdo, ki ima oblast, le da tu ta motiv dopolni še z njegovim avtoritativnim delovanjem, ki še bolj eksplicitno pokaže njegovo moč: Jezus ukazuje celo nečistim duhovom! Vendar pa ljudje ne pra-

vijo, da je to nova oblika eksorcizma, ampak da je to nov nauk z oblastjo. Jezusovo mogočno dejanje povežejo z njegovim naukom. Dejstvo, da pravijo, da je to "nov" nauk, nas spomni na oznanjevanje Božjega kraljestva. Jezus ni razlagal postave na način kakor pismouki (prim. 1,22), ampak je začel oznanjati nekaj novega, prihod Božjega kraljestva. V to novico je usmerjeno njegovo učenje v kafarnaumski shodnici in s tem je povezano tudi njegovo dejanje izгона nečistega duha. Eksorcizem torej bistveno spada k Jezusovemu učenju. Jezusov nauk o prihodu Božjega kraljestva je na prav poseben način prišel do izraza s tem, da je Jezus izgnal nečistega duha. Božje kraljestvo je konkretno stopilo gledalcem pred oči. Zopet je torej poudarjena Jezusova mogočna oblast, ki se razkriva v nauku in dejanjih, hkrati pa je nakazana temeljna povezava med Jezusovim naukom in eksorcizmom.

(28) *In glas o njem se je takoj razširil po vsej okolici Galileje.*

Jezusova oblast, ki se je izkazala v njegovem učenju in njegovi kontroli nečistih duhov, je tako močna in presenetljiva, da se razširi takoj, in to celo po okolici Galileje, vsej okolici Galileje. Marko z zaključnim stavkom odlomka še podčrta vtis, ki ga je na ljudi napravil Jezus. Že dvakrat je povedal, da se ljudje čudijo njegovemu nauku z oblastjo. Sedaj to še stopnjuje. Ljudje so nad njim tako osupli, da postane predmet govoric, ki se nemudoma razširijo. Ta omemba je kakor pika na i v tem pomenljivem odlomku. Jezus je naredil tak vtis, da glas o njem odmeva vsepovsod.

Sklep

Prvi Jezusov nastop v javnosti je v drugem evangeliju dogodek eksorcizma, ki s konkretnim opisom situacije pelje bralca na pot odkrivanja, ki jo Marko načrtuje skozi celoten evangelij. Bralec stopa na pot spoznavanja Jezusove osebe in njegove "službe".

Če strnemo z drugimi besedami, lahko rečemo, da celotni odlomek 1,21-28 izžareva Markovo temeljno sporočilo o Jezusovem Božjem sinovstvu, in sicer z vidika njegovega poslanstva. Jezusovo avtoritativno učenje, nad katerim ljudje strmijo, in njegovo oblastno obvladovanje nečistega duha kažeta na njegovo neizmerno moč. Oboje ga razkriva kot "močnejšega" (prim. 1,7), kot Božjega Sina. Vendar pa ta avtoriteta, ta moč, ni sama sebi namen, ampak je 'v službi' njegovega poslanstva. Jezus, ki je prišel oznanjati prihod Božjega kraljestva (1,14.38), sedaj v kafarnaumski shodnici uči o tej veseli novici. Vendar je ravno v tem času tu tudi človek, obseden z nečistim duhom. Jezusova mogočna beseda, ki je bila prej predvsem poučna in je razlagala oznanilo o Božjem kraljestvu, postane sedaj predvsem ukazovalna ter z izgonom zle sile udejanji prihod Božjega kraljestva. Nečisti duh zapusti obsedenca. Kjer je prej prevladovalo zlo, sedaj z nastopom Jezusa, Božjega Sina, začne vladati Božje.

Ta prizor, ki se odvija v Kafarnaumu, se je v evangeliju ponovil še večkrat na drugih krajih. Toda sporočilo ostaja enako, pot odkrivanja, pot vere pelje nenehno v isto smer. Paradigma, ki jo načrta prvo Jezusovo javno manifestiranje moči nad silami zla, se ne spremeni in vsaka nadaljnja omemba eksorcizma je kot resonanca tega prvega vtisa. Ni nam potrebno več veliko govoriti. Že en sam Jezusov suveren izgon zlega duha zelo jasno kaže, kam moramo usmeriti naš pogled.

Viri in literatura

- Sveto pismo Stare in Nove zaveze* (slovenski standardni prevod). Ljubljana: Svetopisemska družba Slovenije, 1997.
- Ambrožič, Lojze: *Obsedenec v Kafarnaumu*, v: *Bogoslovni vestnik* 36 (1976), 53-61.
- Buttrick, G. A., Kepler T. S., Knox J., May H. G., Terrien S., Bucke E. S.: *The Interpreter's Dictionary of the Bible*. Nashville: Abingdon, 1962.
- George, Augustin, Pierre Grelot: *Uvod v Sveto pismo Nove zaveze*. Celje: Mohorjeva družba, 1982.

- Green, J. B., McKnight S., Marshall I. H.: *Dictionary of Jesus and the Gospels*. Leicester: Intersity Press, 1992.
- Gundry, Robert H.: *Mark, A Commentary on His Apology for the Cross*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1993.
- Kittel, Gerhard: *Theological dictionary of the New Testament (volume 2)*. Grand Rapids: WM. B. Eerdmans Publishing Company, 1964.
- Marcus, J.: *Mark 1-8*. The Anchor Bible (volume 27). New York: Doubleday, 2000.
- Twelftree, Graham H.: *Jesus the Exorcist, A Contribution to the Study of the Historical Jesus*. Peabody, Massachusetts: Hendrickson Publishers, 1993.
-
1. Prim. G. H. Twelftree, *Jesus the Exorcist, A Contribution to the Study of the Historical Jesus*, Peabody, Hendrickson Publishers, 1993, 22-47.
 2. Janezov evangelij je edini, ki ne omenja nobenega eksorcizma, zato je nekaj posebnega. To pa ne pomeni nujno, da želi Janez zanikati dejstvo, da je bil Jezus eksorcist, saj ima čisto svojstveno teologijo, v kateri izganjanja nečistih duhov nimajo mesta. Prim. J. B. Green, S. McKnight, I. H. Marshall, *Dictionary of Jesus and the Gospels*, Leicester, Intersity Press, 1992, 171.
 3. "Mesijanska skrivnost" je pomemben vidik teologije Markovega evangelija, o katerem se je veliko razpravljalo. Večina avtorjev jo sprejema kot osnovno vodilo Markove kristologije (prim. A. George in P. Grelot s sodelavci, *Uvod v Sveto pismo Nove zaveze*, Celje, Mohorjeva družba, 1982, 190-92; H. Conzelmann in A. Lindemann, *Interpreting the New Testament*, Peabody, Hendrickson Publishers, 1988, 219-20), nekateri pa jo zavračajo (prim. R. H. Gundry, *Mark, A Commentary on His Apology for the Cross*, Grand Rapids, William B. Eerdmans Publishing Company, 1993, 88; 159 ...).
 4. Prim. J. Marcus, *Mark 1-8*, The Anchor Bible (volume 27), New York, Doubleday, 2000, 191.
 5. Beseda oblast (*exousia*) se v Marku razen v prvem poglavju (1,22.27) pojavi še sedemkrat (2,10; 3,15; 6,7; 11,28 [2x]; 13,34). Nakazuje na posebnost ter presežnost njegove osebe in službe. Prim. G. Kittel, *Theological dictionary of the New Testament (volume 2)*, Grand Rapids, WM. B. Eerdmans Publishing Company, 1964, 568-69.
 6. R. H. Gundry, *n. d.*, 74.
 7. Prim. L. Ambrožič, *Obsedenec v Kafarnaumu*, v: *Bogoslovni vestnik* 36 (1976), 55-56; R. H. Gundry, *n. d.*, 76.
 8. Prim. G. H. Twelftree, *n. d.*, 63.
 9. Prim. R. H. Gundry, *n. d.*, 76.
 10. Termin *epitimáo* ima v Svetem pismu posebno teološko konotacijo. V osnovnem pomenu beseda pomeni grajati ali na drugi strani čistiti, kasneje pa se uporablja predvsem v pomenu oštevati, grajati. Vendar pa v Stari zavezi beseda dobi prav poseben, specifičen pomen, ki pove mnogo več kot le preprosto grajati. *Epitimáo* postane tehnični termin za ukazovalno Božjo besedo, s katero si Bog podreja zle sile, ki mu nasprotujejo. Pri Marku je beseda bistveno povezana z eksorcizmi Prim. G. Kittel, *n. d.*, 623-26; H. C. Kee, *The terminology of Mark's exorcism stories*, v: *New Testament Studies* 14 (1967-68), 232-246.